

FIGUUR 8

Kolganzen (*Anser albifrons*) in de Peel (foto: F. Ensink).**DANKWOORD**

Mijn dank voor de geleverde inspanningen tijdens de tellingen gaat uit naar: Jan Boeren, Jo van der Coelen, Ton Cuijpers, Paul Evers, Sabine de Jong, Karel Küsters, Johan Maessen, Boena van Noorden, Carlo van Seggelen en Paul Voskamp. Voor het aanleveren van informatie over schade en afschot gaat dank uit naar het Faunafonds en naar de Stichting Faunabeheereenheden Limburg.

SUMMARY**MONITORING GEESE POLICY**

To implement the Dutch national policy on geese, the Limburg provincial authorities have designated 600 ha of land as foraging areas for geese. Within these areas, geese are supposed not to be disturbed, while geese outside these areas may be disturbed and even

shot. This policy aims to reduce the damage caused by geese to agricultural crops, while at the same time protecting the birds.

To evaluate the effectiveness of this policy, the provincial authorities have been counting the geese in the winter of 2004/2005. By recording where the geese forage and on what kind of crop they are found, and combining this with the damage statistics and the numbers of geese shot, they can assess whether the geese are actually using the foraging areas and whether the damage is reduced.

This survey shows that the areas designated in the Maasplassen region in central Limburg is attracting a considerable proportion of the geese population. The designated areas in the northern part of the province, however, were hardly visited by the geese. Although the damage to agriculture has been reduced compared to previous years, it is too early to conclude that the policy is effective in this respect. Continued monitoring in the future will have to show whether the geese policy proves effective.

LITERATUUR

- EBBINGE, B.S., 2003. Advies aan Faunafonds inzake heropening jacht op Kogans, Grauwe gans en Smient. Alterra, Wageningen.
- IMPE, J. VAN, 1982. De Rietganzen (*Anser fabalis*) van de Peel. De Kuluut 2: 42-48.
- NOORDEN, B. VAN, 1991. Rietganzen in de Peelstreek in de winters 1988/89 tot en met 1990/91. Limburgse Vogels 2 (2): 30-38.
- RENEERKENS, N., J. BOEREN & T. CUIJPERS, 2004. Een overzicht van de zwanen- en ganzen tellingen in het Limburgse Maasdal. Limburgse interpretatie van de SOVON-watervogeltellingen. Limburgse Vogels 14: 28-40.
- SMEETS, J., 2004. Kolganzen met halsbanden in Limburg. Limburgse vogels 14: 41-47.
- VOSLAMBER, B. & E. VAN WINDEN, 2004. Atlas van Ganzen, Zwanen en Smienten in Nederland. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

M E D E D E L I N G**DE VERSPREIDING VAN DE MARETAK DOOR PESTVOGELS**

De Maretak of Vogellijm (*Viscum album*) is een tweehuizige halfparasiet, die als bolle, altijd groene dwergstruiken groeit in de kronen van loofbomen. Omdat de Maretak bijna altijd

voorkomt op waardbomen die op kalkgrond groeien, komt hij in Nederland voornamelijk voor in Zuid-Limburg. Daar groeit hij vooral in de beekdalen, waar hij een duidelijke voorkeur heeft voor populieren. De ongeveer één centimeter grote, matglanzende, witachtige vruchten worden rijp tegen het einde van de

winter. Ze lijken op bessen, maar het zijn in feite steenvruchten. De vruchten worden onder meer gegeten door Merel (*Turdus merula*) en Grote lijster (*Turdus viscivorus*). Dit wisten de oude Grieken al. Zij noemden de Grote lijster daarom "Ixopharos", hetgeen "Maretak-eter" betekent (COOMANS DE RUITER et

al., 1947). Linnaeus heeft deze naam overgenomen, vandaar dat de wetenschappelijke soortnaam van de Grote lijster nu "viscivorous" is, hetgeen dus hetzelfde betekent als de oude Griekse naam.

Om te kunnen ontkiemen moeten de zaden van de Maretak op de een of andere manier op de bast van een geschikte waardboom terecht komen en daarop blijven kleven. Dat zou kunnen doordat de vogels de vruchten in hun geheel opeten, de zaden ongedeerd hun darmkanaal passeren en met de ontlasting op een goede plaats op een boom(tak) vallen. Een andere mogelijkheid is, dat de vogel in de steenvrucht pikt en de aan zijn snavel geplakte vruchtsteen, waarin zich het zaad bevindt, aan een tak afstrikt (WEEDA *et al.*, 1985).

Dit laatste heeft mij altijd al onwaarschijnlijk geleken, omdat je vogels ter grootte van een Merel, Kramsvogel (*Turdus pilaris*) of Grote lijster de vruchten van de Lijsterbes (*Sorbus aucuparia*) of Taxus (*Taxus baccata*), die ongeveer even groot zijn als die van de Maretak, nooit ziet aanpikken, zoals bij de veel grotere Zoete kersen (*Prunus avium*) en rozenbottels het geval is, maar altijd in één keer ziet opeten. Het probleem is, dat, als je al Grote lijsters of Merels Maretakvruchten ziet eten, het meestal maar één of twee vogels betreft en dan nog op grotere afstand, zodat je niet precies kunt waarnemen hoe dit gebeurt.

Een gunstige gelegenheid deed zich echter voor op 24 februari 2005. De Vogelinflijn van de Vogelstudiegroep meldde dat er al enkele dagen een groep van ongeveer honderd Pestvogels (*Bombus garrulus*) (figuur 1) de populieren afstruinden, die in het Geleenbeekdal tussen Welten en Benzenrade (gemeente Heerlen) vol zitten met Maretakken, en zich te goed deden aan de vruchten ervan. Op de zonnige namiddag van genoemde vierentwintigste februari zat een troep van ongeveer veertig Pestvogels in de tuin van het ABP, ijverig maretakvruchten te eten. Het waren er niet alleen veel, maar omdat ze niet schuw waren, kon je de dichtstbijzijnde foeragerende vogels tot op vijf tot acht meter benaderen en mooi met de zon in de rug waarnemen. Op deze korte afstand was duidelijk te zien, dat de vogels de vruchten niet aanpikken, maar in één keer opeten. Ik heb ze dan ook geen enkele keer de snavel tegen een tak zien afvegen. Wonderlijk was hun manier van ontlasten. Van vogels ben je gewend dat ze een niet al te groot en compact pakketje uitscheiden. De Pestvogels deden het in dit geval heel anders. In plaats van een

FIGUUR 1
De Pestvogels (*Bombus garrulus*) foeragerend op Maretak (*Viscum album*) (foto: J. Gense).

pakketje kwam er uit hun cloaca een tien centimeter of nog langere doorzichtige draad waarin om de ongeveer twee centimeter een vruchtschil hing. Duidelijk was te zien dat het poepen meer moeite kostte en langer duurde dan normaal het geval is. In één geval bleef de sliert zelfs een hele tijd aan het achterste van de vogel hangen. De slierten vielen deels op de grond, maar er bleven er ook erg veel aan de takken hangen.

Uit onderzoek van de op de grond gevallen slierten bleek, dat er aan de erg plakkerige draden, behalve schillen, ook meerdere vruchtstenen vastzaten, waarin de zaden zaten. De schillen, die een betrekkelijk dikke wand hebben, bestonden niet uit meerdere stukjes van één of meerdere vruchten, maar elke schil was de complete, maar gespleten schil van één vrucht. Om een vrucht op die manier tussen duim en wijsvinger te splitsen moet je behoorlijk wat kracht uitoefenen. Mijn conclusie is dan ook, dat de vogel de vrucht na het plukken in de bek kapot knijpt en dan pas doorslikt.

Om wat inzicht te krijgen in het vormen van de draden heb ik daarna enkele vruchten verzameld en thuis bekeken. Ze hadden een diameter van 8-10 mm, waren matglanzend wit en hadden een dikke schil. Het vruchtvlees is min of meer doorzichtig geleachtig en plakt enorm. De vruchtsteen is plat, iets hartvormig met een ondiepe overlangse gleuf en naar verhouding groot: 5 mm lang, 5 mm breed en 2 mm dik. In de vruchtsteen zitten twee zaden. Het is moeilijk om de vruchtsteen beet te pakken, want hij glibbert steeds tussen de vingers weg. Met het vruchtvlees kunnen tot twintig centimeter lange draden worden getrokken! Het hecht zo goed aan de vruchtsteen, dat er na enkele keren wassen met water nog steeds draderige resten aan blijven kleven. Na drogen is de vruchtsteen daarom nog grotendeels wit, waarschijnlijk de reden

waarom in de literatuur (ROTHMAHLER, 1988) de kleur van de vruchtsteen als wit wordt aangeduid. Als je de vruchtvleesresten van de vruchtsteen krabt blijkt deze echter donkeroliëfgroen te zijn. Na het opnieuw bevochtigen van een gedroogde vruchtsteen met vruchtvleesresten, wordt deze weer even glibberig en plakkerig als voorheen.

Mijn conclusie is, dat het vruchtvlees van de Maretak erg plakkerig is en voor een deel het maag-darmsysteem van de Pestvogel onverteerd passeert, zonder zijn kleverige eigenschappen te verliezen. Ook de vruchtsteen wordt zonder enige merkbare aantasting uitgescheiden. Door de goede hechting tussen de vruchtsteen en de plakkerige vruchtvleesdraden enerzijds en tussen de vruchtvleesdraden en de tak van de waardboom anderzijds, zal de vruchtsteen stevig en langdurig aan de laatstgenoemde vastplakken en voldoende tijd krijgen om te ontkiemen. Dat de slijmdraden na uitdroging weer gemakkelijk water opnemen en daardoor weer gaan plakken zal hieraan zeker een bijdrage leveren. Misschien bevordert het slijmvocht ook het ontkiemen op zich.

Omdat de Maretakken in het Geleendal vol met vruchten zaten, bleven de Pestvogels lange tijd in dezelfde boom vruchten eten en dus zaden uitscheiden, hetgeen zou kunnen verklaren waarom veel bomen zo vol zijn geladen met Maretakken.

LITERATUUR

- COOMANS DE RUITER, L., W.C. VAN HEURN & W.K. KRAAK, 1947. Betekenis en etymologie van de wetenschappelijke namen der Nederlandse vogels. Club van Nederlandsche Vogelkundigen.
WEEDA, E.J., R. WESTRA, CH. WESTRA & R. WESTRA, 1985. Nederlandse oecologische flora. Wilde planten en hun relaties I.IVN in samenwerking met de VARA en de VEWIN, Amsterdam.
ROTHMAHLER, W., 1988. Exkursionsflora für die Gebiete der DDR und der BRD. Band 4. Kritischer Band. Volk und Wissen Volkseigener Verlag Berlin

Paul Spreuwenberg, Schaesberg